



podržavanje **otočkih** područja i  
područja niske gustoće  
naseljenosti pri prijelazu na  
gospodarstvo koje je u većoj mjeri  
**kružno**

Prioritetna os – Prioritet ulaganja – Posebni cilj 3-1-1

3. prioritetna os: Zaštita i promicanje prirodnih i kulturnih resursa Mediterana  
<https://interreg-med.eu/>

## Smjernice o alatima za kružni turizam

Isporučevina 4.4.1. Paket za repliciranje projekta INCIRCLE

Radni paket 4. Prijenos

Aktivnost 4.4. Postavljanje temelja za novu suradnju: repliciranje projekta INCIRCLE u novim regijama Mediterana

Glavni partner: Agencija za energiju i vodu

Uključeni partneri: Škola naprednih studija Sant'Anna (SSSA)

Status: rev0

Distribucija (povjerljiva, javna itd.)

## Sadržaj

<b>Koncept .....</b>	<b>3</b>
<b>1. Okvir za mjerjenje projekta INCIRCLE .....</b>	<b>4</b>
1.1. Primarni korisnici modela INCIRCLE .....	5
1.2. Četiri kapitala i pet načela kružnog gospodarstva.....	6
1.3. Tri razine analize .....	8
<b>2. Alati za kružni turizam .....</b>	<b>9</b>
2.1. Kategorije kružnosti .....	9
2.2. Glavna svojstva alata za kružni turizam .....	12
<b>3. Način upotrebe alata za kružni turizam .....</b>	<b>16</b>

## Koncept

Ovaj je dokument dio paketa za repliciranje projekta INCIRCLE (Isporučevina 4.4.1.).

U ovom se dokumentu opisuje **ishod aktivnosti provedenih u okviru radnog paketa 3. – Aktivnost 3.3. „Poticanje usporedbe i utvrđivanja referentnih vrijednosti: razvoj pokazatelja za kružni turizam u okviru projekta INCIRCLE“** povezanih s razvojem pokazatelja za kružni turizam u okviru projekta INCIRCLE (Isporučevina 3.3.1.). Područje primjene dokumenta obuhvaća pružanje **sveobuhvatnog pregleda skupa alata za kružni turizam** koji je razvio Institut za menadžment Škole naprednih studija – Pisa (Laboratorij za upravljanje održivošću, <https://www.santannapisa.it/en/institute/management/sustainability-management-sum – SSSUP u tekstu>) s glavnim ciljem podržavanja kružne procjene turističkog sektora i pružanja korisnih informacija za prijelaz prema održivoj i kružnoj turističkoj ponudi.

Alati za kružni turizam alati su za upravljanje i praćenje **za procjenu učinak na turizam** na **razini odredišta** (alat za odredište u okviru kružnog turizma) i na **razini turističke industrije** (alat za kružnu turističku industriju) iz perspektive kružnog gospodarstva (KG).

Alati za kružni turizam temelje se na postojećim podacima prikupljenima analizom sive i znanstvene literature.

Kad je riječ o razvoju nadzorne ploče pokazatelja projekta INCIRCLE za kružni turizam, prvi korak analize uključivao je definiciju okvira istraživanja na temelju modela pet kapitala i uključujući utvrđivanje subjekata u turističkom sektoru i načela kružnog gospodarstva. Drugim se korakom predvidjelo mapiranje pokazatelja kružnosti i održivosti u turističkom sektor i njihovu kategorizaciju prema okviru za mjerjenje projekta INCIRCLE. Konačno, razrađene nadzorne ploče za ključne pokazatelje uspješnosti kružnog turizma u okviru projekta INCIRCLE pretvorene su u alate za kružni turizam kako bi se dodatno olakšala njihova upotreba (jednostavne za upotrebu, intuitivne i provedbene u većem opsegu).

Dokument je razrađen počevši od izvješća „**Mjerenje turizma kao održivog i kružnog gospodarskog sektora. Model INCIRCLE**“ (sastavljen kao popratni dokument za isporučevinu 3.3.1.), a strukturiran je na sljedeći način:

- ❖ prvo poglavljje kojim se nastoji opisati okvir za mjerjenje projekta INCIRCLE;
- ❖ drugo poglavlje koje je usmjereni na opis razvijenih alata za kružni turizam (razvojni postupak i njihova glavna svojstva);
- ❖ završno treće poglavlje u kojem se objašnjava kako pravilno upotrebljavati razvijene alate projekta INCIRCLE za kružno gospodarstvo.

## 1. Okvir za mjerjenje projekta INCIRCLE

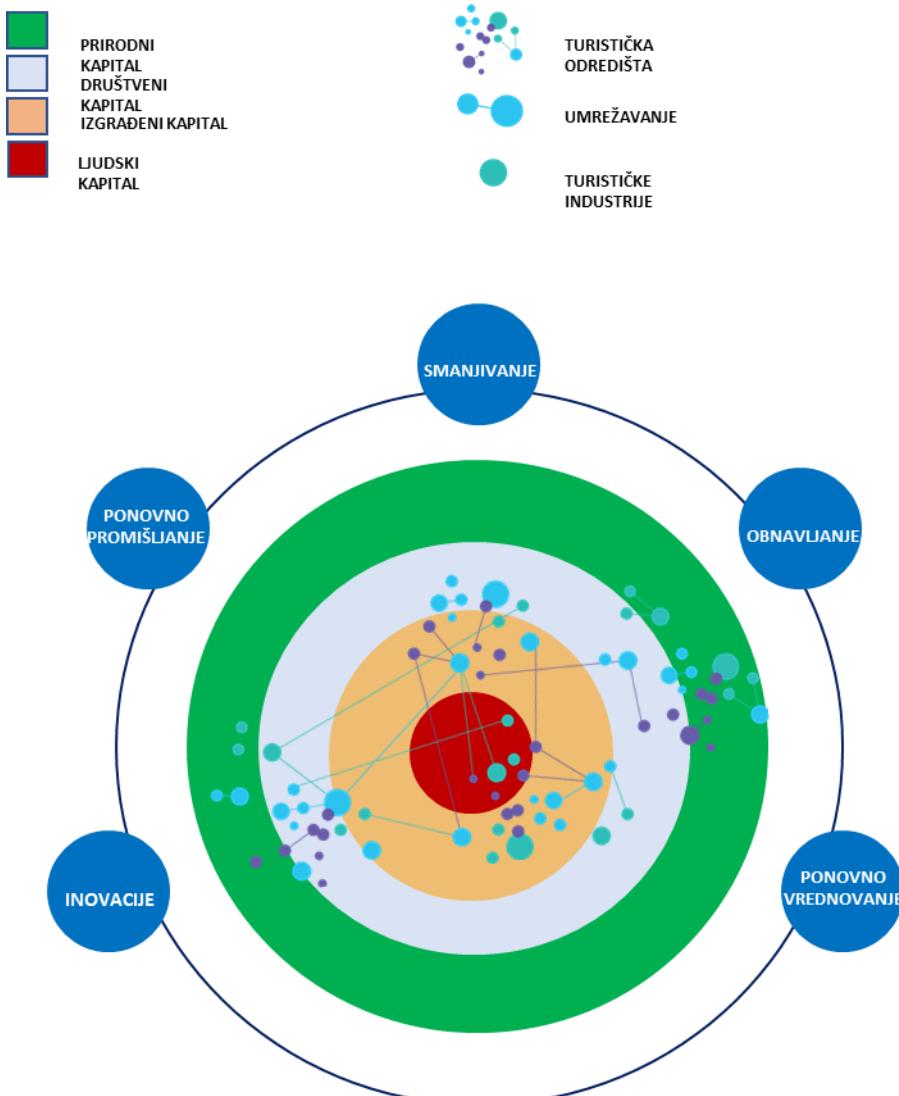
Za potrebe projekta INCIRCLE razvijen je poseban okvir za mjerjenje.

Okvir za mjerjenje projekta INCIRCLE temelji se na **četiri kapitala** (prirodni, društveni, izgrađeni, ljudski) i na **tri razine** (razina turističkog odredišta, razina turističke industrije i razina umrežavanja od interakcija kojima se potiče održivost i kružnost između turističkog odredišta i turističke industrije) (vidjeti [sliku 1.](#)). Okvir uključuje i **pet načela modela kružnog gospodarstva** (smanjivanje, obnavljanje, ponovno promišljanje, inovacije, ponovno vrednovanje) koji istovremeno predstavljaju pravila o odabiru na svakoj razini i ciljeve koje bi trebalo postići održivim i kružnim turizmom. Prema tim ciljevima vodi se prijelaz na model kružnog turizma i u tom pogledu pruža se snažna potpora u smislu strateškog upravljanja turističkim odredištem i turističkim industrijama.

U okviru se suradnja ne smatra autonomnim načelom jer se njome podržava postizanje svih turističkih načela kružnog turizma te je transtverzalna s obzirom na sve njih. Zapravo, suradnja predstavlja gustu mrežu interakcija prisutnih između turističkog odredišta i turističke industrije u okviru koje se podržava prijelaz na kružno gospodarstvo cijelog turističkog sektora. Trebalo bi ga procijeniti i pritom rekonstruirati cjelokupno umrežavanje između te dvije razine.

Slika 1. Okvir za mjerjenje projekta INCIRCLE

Izvor: elaborat autora



U sljedećim odjeljcima detaljno će se opisati svaki dio okvira projekta INCIRCLE i alati za kružni turizam.

## 1.1. Primarni korisnici modela INCIRCLE

Primarni korisnici modela INCIRCLE uključuju donositelje odluka o **turističkom odredištu** i **turističke organizacije** koje posluju unutar istog odredišta ([Tablica 1.](#)). Ti subjekti mogu izravno utjecati na održivo i kružno upravljanje turizmom, koji se smatra gospodarskim sektorom, na razmatranom području.

S obzirom na turističko odredište, model INCIRCLE usmjeren je na voditelje organizacija koji su na različite načine zaduženi za definiranje ciljeva, politika, upravljačkih struktura, poticaja, planova i programa. Model INCIRCLE koji se odnosi na turističko odredište odnosi se na subjekte koji donose odluke i odabire, provodimo mјere i projekte koji su izravno povezani s prijelazom na održivi i kružni model turizma. Te odluke podrazumijevaju različite vrste resursa u četiri kapitala.

S obzirom na turističke industrije, model INCIRCLE usmjeren je na poslovne voditelje koji obično donose odluke i odabire koji utječu na različite tokove resursa u tim kapitalima. Mogu donositi politike, strategije, poslovne modele, sustave upravljanja, komunikacijske kampanje, usmjerene na održivi i kružni model turizma.

Prema mišljenju autora model INCIRCLE može se odnositi na širok spektar sekundarnih korisnika koji su dionici koji posluju u turističkom odredištu i koji svoje strategije i sustave upravljanja mogu prilagoditi pristupu INCIRCLE i pri tom poboljšati vlastite rezultate kružnog gospodarstva i u međuvremenu podržavati rezultate kružnog gospodarstva na odredištu.

**Tablica 1. Primarni korisnici modela INCIRCLE**

*Izvor: elaborat autora*

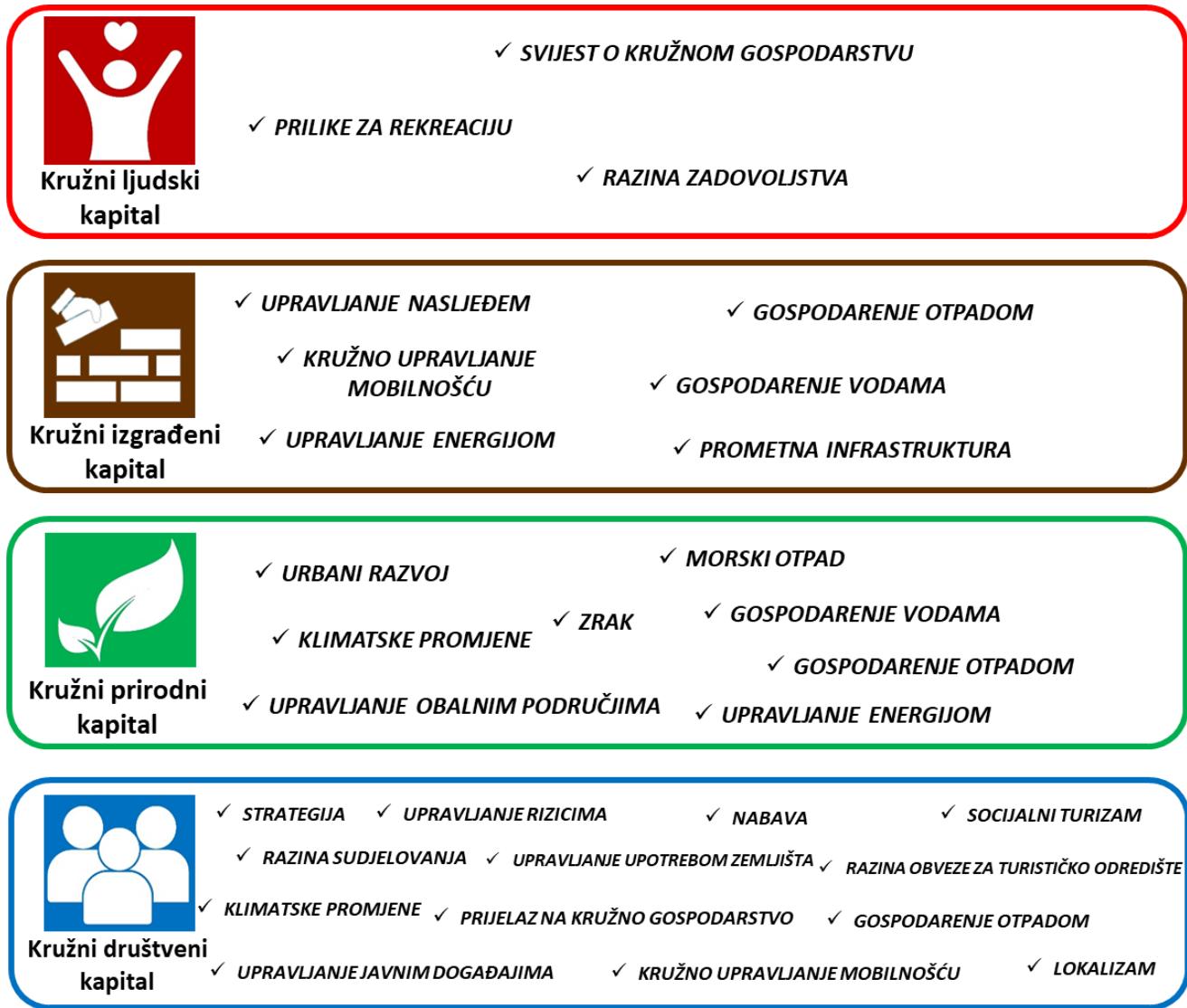
Korisnici modela INCIRCLE – razina turističkog odredišta
Upravljanje odredištem: opća javna uprava, upravljačka struktura (NACE 8411)
Ustanove za podršku: Ministarstvo turizma, trgovine, prometa, kulture, unutarnjih poslova, zaštite okoliša itd.
Organizacije za promicanje trgovine
Gospodarska komora
Ministarstva i nacionalne ustanove za upravljanje svom imovinom
Korisnici modela INCIRCLE – razina turističke industrije
Smještaji (NACE 55.1): Hoteli – mala i srednja poduzeća, hoteli – veliki lanci, ljetnikovci, Airbnb, apartman, gostinjska kuća, hosteli, agroturizmi itd.
Kampovi (NACE 55.3)
Usluge pripreme i usluživanja hrane (NACE 56): Restorani, hotelski restorani, barovi, brza hrana itd.
Organizatori putovanja i putničke agencije (NACE 79)

## 1.2. Četiri kapitala i pet načela kružnog gospodarstva

Model INCIRCLE vodi se prema četiri različita **kapitala u okviru kružnog turizma** ([slika 2.](#)) i, kao što je upravo navedeno, pet različitih turističkih **načela kružnog gospodarstva** ([slika 3.](#)):

Slika 2. Kapitali u okviru kružnog turizma u okviru projekta INCIRCLE

Izvor: elaborat autora



Slika 3. Načela kružnog gospodarstva projekta INCIRCLE

Izvor: elaborat autora

	<b>Smanjivanje</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>✓ maksimiziranje učinkovitosti resursa</li><li>✓ upotreba obnovljivih izvora<ul style="list-style-type: none"><li>✓ zatvoreni ciklusi</li><li>✓ nusproizvodi</li></ul></li><li>✓ pomak prema dematerijalizaciji</li><li>✓ sekundarne sirovine</li><li>✓ smanjenje otpada</li><li>✓ industrijska simbioza</li></ul>
	<b>Obnavljanje</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>✓ oporavak okolišnih dobara i njihovo obnavljanje</li><li>✓ poboljšanje mesta ili sustava</li><li>✓ oporavak pojedinaca i društva</li><li>✓ ekološki socioekonomski sustav<ul style="list-style-type: none"><li>✓ stvaranje zajedničke vrijednosti/vizije</li><li>✓ održivi razvoj zasnovan na lokalnom znanju i povjerenju</li><li>✓ dobrotit ljudi</li></ul></li></ul>
	<b>Ponovno promišljanje</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>✓ odbijanje linearog pristupa</li><li>✓ novi način razmišljanja o upravljanju resursima<ul style="list-style-type: none"><li>✓ pristup životnom vijeku</li><li>✓ snažna svijest o učincima</li></ul></li><li>✓ donošenje odgovornih odluka</li><li>✓ odgovarajući postupci za upravljanje informacijama</li><li>✓ Integracija usluga, zajedničko stvaranje, zajedničko upravljanje, dijeljenje</li></ul>
	<b>Inovacije</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>✓ upotreba nove ideje ili metode<ul style="list-style-type: none"><li>✓ socijalne inovacije</li><li>✓ nova rješenja</li></ul></li><li>✓ nove ili poboljšane mogućnosti</li><li>✓ inovativni materijali i proizvodi/usluge<ul style="list-style-type: none"><li>✓ sposobnost promjene</li><li>✓ podržavanje svi ostalih načela</li><li>✓ inovativne tehnologije</li><li>✓ upravljanje inovativnim organizacijama</li></ul></li></ul>
	<b>Ponovno vrednovanje</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>✓ održavanje vrijednosti resursa i proizvoda<ul style="list-style-type: none"><li>✓ održavanje i popravak<ul style="list-style-type: none"><li>✓ ponovna upotreba</li><li>✓ obnavljanje</li></ul></li><li>✓ povećanje ukupnog kapaciteta ciklusa za ponovnu upotrebu</li></ul></li><li>✓ pretvaranje sekundarnih sirovina/nusproizvoda u nove materijale, komponente ili proizvode bolje kvalitete<ul style="list-style-type: none"><li>✓ prenamjena</li></ul></li></ul>

### 1.3. Tri razine analize

	<p><b>RAZINA TURISTIČKOG ODREDIŠTA:</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>❖ odnosi se na turističko odredište unutar kojeg djeluju donositelji odluka i različiti dionici;</li><li>❖ donositelji odluka (kao što su opća javna uprava, upravljačka struktura, ministarstva) na toj su razini subjekti koji mogu donositi odluke koje mogu izravno utjecati na održivost i kružnost u razmatranom području;</li><li>❖ donositelji odluka na razini turističkog odredišta komuniciraju s nekoliko dionika (kao što su, na primjer, trgovачka udruženja, organizacije uključene u kritične procese (tj. gospodarenje vodama i usluge opskrbe vodom; gospodarenje otpadom i usluge obrade otpada; upravljanje energijom i usluge opskrbe energijom; upravljanje mobilnošću i usluge osiguravanja mobilnosti; obrazovanje) itd.). Te interakcije izravno utječu na četiri kapitala i podrazumijevaju nekoliko zaliha i tokova resursa. Te interakcije izravno i neizravno utječu na rezultate održivosti i kružnog gospodarstva turističkog sektora na tom području.</li></ul>
	<p><b>RAZINA TURISTIČKE INDUSTRIJE:</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>❖ sastoji se od različitih vrsta turističkih industrija (npr. turistički subjekti, kampovi, smještaji, restorani itd.);</li><li>❖ donositelji odluka na toj razini komuniciraju s drugim donositeljima odluka na razini turističkog odredišta i s nekoliko dionika. Te interakcije izravno utječu na četiri kapitala i podrazumijevaju nekoliko zaliha i tokova resursa. Te interakcije izravno i neizravno utječu na rezultate održivosti i kružnog gospodarstva turističkog sektora na tom području.</li></ul>
	<p><b>RAZINA UMREŽAVANJA:</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>❖ predstavlja mrežu među svim subjektima turističkog sektora, što znači da bi se mogla smatrati transverzalnom na razini turističke industrije i turističkog odredišta;</li><li>❖ mreže imaju funkciju spajanja u smislu održivosti i kružnosti;</li><li>❖ donositelji odluka i dionici čine čvorove mreže;</li><li>❖ odluke koje uključuju među ostalim donositelje odluka izravno utječu na kružnost turističkih odredišta i turističkih industrija;</li><li>❖ odluke koje uključuju samo dionike neizravno utječu na kružnost turističkih odredišta i turističkih industrija;</li><li>❖ odluke koje donose donositelji odluka i dionici izravno utječu na četiri kapitala, dionice i tokove resursa.</li></ul>

## 2. Alati za kružni turizam

Alati za kružni turizam, razvijeni u svrhu programa INCIRCLE MED, odnose se na dvije glavne kategorije korisnika:

1. **donositelji odluka o turističkim odredištima (TDDM) – alat za odredište u okviru kružnog turizma**
2. **donositelji odluka u turističkim industrijama (TIDM): smještaj, restorani i usluge pripreme i usluživanja hrane i pića, kampovi i organizatori putovanja i turističke agencije – 4 različite verzije - alat za kružnu turističku industriju**

S obzirom na **razinu UMREŽAVANJA**, odgovarajuća posebna nadzorna ploča INCIRCLE nije razrađena, ali unutar svih razvijenih alata za kružni turizam svi pokazatelji koji se odnose na mjeru umrežavanje pravilno su istaknuti. Udruživanjem tog podsustava pokazatelja pružit će se mjeru ukupne učinkovitosti suradnje koja predstavlja status i kvalitetu postojećih odnosa kako na razini turističkog odredišta, tako i na razini turističkih industrija.

**Razvojni postupak:** (1) Početni pregled literature proveden je kako bi se mapirali pokazatelji održivosti i kružnosti razvijeni za turistički sektor posljednjih godina. Zahvaljujući tome mapiran je važan broj pokazatelja održivog i kružnog turizma, približno 1500 pokazatelja pravilno prikupljenih u odgovarajuću Excelovu bazu podataka. (2) Kako bi se razvila prva verzija nadzornih ploča za ključne pokazatelje uspješnosti kružnog turizma u okviru ciljeva projekta INCIRCLE, svi mapirani pokazatelji održivog i kružnog turizma sustavno su kategorizirani u skladu s okvirom četiri kapitala. (3) Uzastopno su integrirani dodatni ključni pokazatelji uspješnosti kružnog turizma, kad je to potrebno, kako bi se opisali svi aspekti kružnog gospodarstva. Ta posljednja aktivnost provedena je u skladu s literaturom o kružnom gospodarstvu koja se ne odnosi strogo na turistički sektor. (4) Kao završni korak tog razvojnog postupka, svaki je ključni pokazatelj uspješnosti označen u skladu s pet načela kružnog gospodarstva rukovodećeg okvira. Nadzorne ploče za ključne pokazatelje uspješnosti kružnog turizma u okviru projekta INCIRCLE razvijene su u dvije verzije: jedna koja se odnosi na razinu TURISTIČKOG ODREDIŠTA i druga koja se odnosi na razinu TURISTIČKE INDUSTRije (5). Uzastopno je ostvareno daljnje poboljšanje za obje verzije: obje nadzorne ploče za ključne pokazatelje uspješnosti kružnog turizma u okviru projekta INCIRCLE pretvorene su u alate za kružni turizam strukturirane u skup od 50 do 60 pitanja: jedan se odnosi na razinu TURISTIČKOG ODREDIŠTA (alat za odredište u okviru kružnog turizma), a drugi na razini TURISTIČKE INDUSTRije (alat za kružnu turističku industriju).

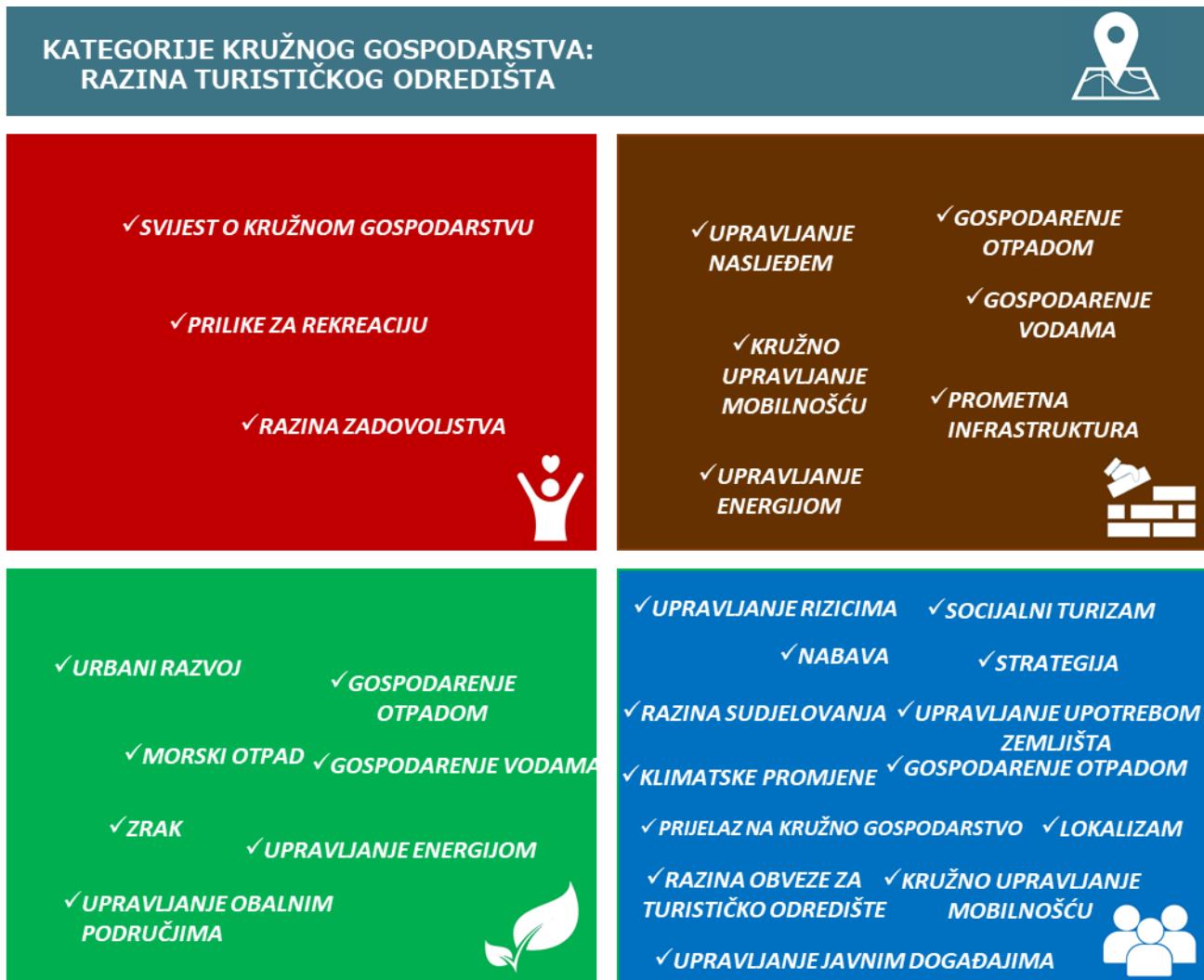
### 2.1. Kategorije kružnosti

Svakim alatom za kružni turizam ispituje se i ocjenjuje skup temeljnih područja djelovanja kojima bi se trebalo pravilno upravljati prema načelima kružnosti ako turističko odredište / turistička industrijia odluči poduzeti prijelaz na kružno i održivo gospodarstvo. Ta područja djelovanja zabilježena su na sljedećim slikama ([slika 3.](#) i [slika 4.](#)), odnosno za **alat za odredište u okviru kružnog turizma i alat za kružnu turističku industriju** (turističke industrije pojedinačno su navedene u odjeljku 1.1.: smještaji, barovi i restorani, organizatori putovanja i kampovi). Takva područja djelovanja zabilježena su kao „**kategorije kružnosti**“ unutar svakog alata za kružni turizam i upotrebljavaju se za utvrđivanje različitih obitelji pokazatelja/pitanja kružnosti i održivosti koje čine sam alat.

Kategorije kružnosti predstavljaju samo grafički način grupiranja pokazatelja koji se odnose na slične aspekte u okviru kapitala, kako bi se lakše i trenutno razumjelo gdje djelovati.

Ista kategorija može se ponoviti u nekoliko vrsta kapitala jer odgovara različitim aspektima koje taj kapital obuhvaća. Na primjer, kategorija kružnosti „gospodarenje otpadom“ nalazi se u tri kapitala: izgrađeni kapital (povezan s infrastrukturom za obradu otpada), prirodni kapital (povezan s odvojenim prikupljanjem komunalnog čvrstog otpada i postotkom recikliranog i oporabljenog otpada), društveni kapital (povezan s programima / planovima / kampanjama za sprečavanje nastanka otpada).

Slika 3. KATEGORIJE KRUŽNOSTI na razini turističkog odredišta  
Izvor: elaborat autora



Slika 4. KATEGORIJE KRUŽNOSTI na razini turističke industrije

Izvor: elaborat autora



## 2.2. Glavna svojstva alata za kružni turizam

Alati za kružni turizam (alat za odredište u okviru kružnog turizma i alat za kružnu turističku industriju) strukturirani su u skup od 50 do 60 pitanja

Tri tipologije pitanja:

- ❖ pitanja kojima se zahtijevaju točni **kvantitativni** podaci;
- ❖ **normativna pitanja** karakteristična po odgovoru da/ne;
- ❖ pitanja za **samoprocjenu** u okviru kojih ispitanici izražavaju svoja mišljenja i opažanja o određenim dimenzijama koje se analiziraju u rasponu od 1 do 5.

Svaka je tipologija pitanja ponderirana:

- ❖ **za kvantitativne pokazatelje**, predstavljene pitanjima o točnim podacima, **primjenjuje se veći ponder** jer su navedeni podaci mjerljivi;
- ❖ **glavna pitanja** (normativna i ona za samoprocjenu) korisna su za postizanje ukupne procjene **uz dodjelu manjeg pondera**;
- ❖ **neprimjenjiva pitanja** izuzimaju se su iz ukupne procjene.

Nakon odgovora na ta pitanja alatom se dobivaju sljedeći ishodi:

- ❖ **ukupni rezultat kružnog gospodarstva** (izražen u postocima) turističkog odredišta / turističke industrije;
- ❖ **pregled kružnog turizma po kapitalu**;
- ❖ **ukupni rezultat učinkovitosti suradnje** (izražen u postocima).

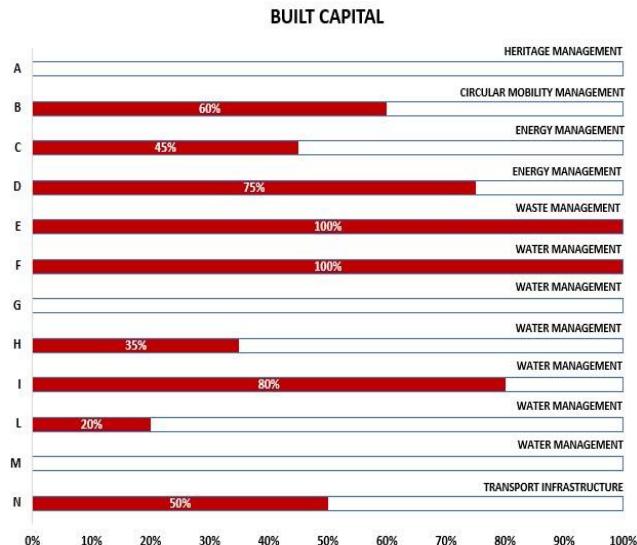
Sva su pitanja povezana s pet načela projekta INCIRCLE i četiri vrste kapitala (svako pitanje povezano je s jednom vrstom kapitala i jednim načelom). U slučaju da je pitanje povezano i s razinom UMREŽAVANJA, ta je značajka/aspekt istaknut kako bi se rekonstruirala gusta mreža interakcija između razina turističkog odredišta i turističke industrije i kako bi se dobio ukupni rezultat učinkovitosti suradnje. Međutim, za rekonstrukciju i bolje razumijevanje statusa UMREŽAVANJA na području turističkog odredišta savjetuje se upotreba oba razvijena alata za kružni turizam.

Mjera za ukupne rezultate kružnog turizma temelji se na **ponderiranom prosjeku pokazatelja**. Rezultat je ukupni broj koji obuhvaća cijelokupnu procjenu (vidjeti [sliku 5.](#)). Taj rezultat predstavlja i mjeru koliko je dobro pet načela kružnog gospodarstva **integrirano u mjere u okviru turističkog odredišta / turističke industrije**. Ta su dva aspekta nerazdvojno međusobno povezana. Zapravo, viša razina integracije načela kružnog gospodarstva može se postići i dokazati samo općim poboljšanjem ukupnih rezultata kružnog gospodarstva.



**Slika 5. Ishod alata za kružni turizam za ukupne rezultate**

Izvor: elaborat autora



Pregled kružnog turizma po kapitalu temelji se na slici stupčastih grafikona (vidjeti [sliku 6.](#)) svakog odgovarajućeg rezultata ključnih pokazatelja uspješnosti (izražen u postocima). Pored svakog rezultata izvještava se o kategoriji kružnosti kako bi se dobila jasna ideja gdje treba djelovati.

**Slika 6. Ishod alata za kružni turizam po kapitalu**

Izvor: elaborat autora



Ukupna učinkovitost suradnje temelji se na **ponderiranom prosjeku** određenog skupa pokazatelja **povezanog s mjerama umrežavanje i pravilno istaknutog u alatima**. Ishod se izražava kao **nelinearna ljestvica** kako bi se bolje opisale poteškoće u postizanju strukturirane i složenije razine suradnje u turističkom sektoru (vidjeti [sliku 7.](#)).

**Slika 7. Ishod alata za kružni turizam za učinkovitost suradnje**

Izvor: elaborat autora

Alatima za kružni turizam (alat za odredište u okviru kružnog turizma i alat za kružnu turističku industriju) dobivaju se tri moguća ishoda za mjeru za ukupne rezultate kružnog turizma (i po kapitalu i po načelu). Sljedeće definicije razine suradnje primjenjuju se na rezultate u okviru turističkog odredišta kao i na rezultate u okviru turističkih industrija:

**Zabrinutost zbog kružnog gospodarstva:** ocjena od 0 % do 33 %.

- Ocjena „Početak zabrinutosti” od 0 % do 17 %: „*Početak zabrinutosti*” zbog kružnog gospodarstva znači da turističko odredište počinje postajati svjesno presudne uloge kružnog gospodarstva u turizmu i prijelaza prema održivosti i kružnosti koju turistički sektor mora napraviti kako bi se očuvali i obnavljali prirodni resursi. Turističko odredište moglo je provesti neke ograničene mjere za kružno gospodarstvo, ali bez potpunog razumijevanja potencijala kružnog gospodarstva, kako po pitanju okoliša tako i po pitanju gospodarskog razvoja. Načela kružnog gospodarstva jedva su integrirana.
- Ocjena „Velika zabrinutost” od 17 % do 33 %: „*Velika zabrinutost*” zbog kružnog gospodarstva znači da turistička odredište počinje razvijati prvi začetak strategije za primjenu rješenja kružnog gospodarstva. Turističko odredište počelo je provoditi još neke strukturne mjere za kružno gospodarstvo, ali i dalje ima ograničeno razumijevanje potencijala kružnog gospodarstva, kako po pitanju okoliša tako i po pitanju gospodarskog razvoja. U većini slučajeva ulazni podaci za eksperimentalno dobivanje novih rješenja, razvijanje strategije za pitanja u okviru kružnog gospodarstva ili poduzimanje nekih mjer za kružno gospodarstvo dolazili su od vanjskih javnih tijela (npr. s nacionalne razine u slučaju općine ili regije, s europske razine u slučaju nacije). Načela kružnog gospodarstva neznatno su integrirana.

**Proaktivno djelovanje za kružno gospodarstvo:** ocjena od 33 % do 67 %.

- Ocjena „Početno proaktivno djelovanje” od 33 % do 50 %: „*Početno proaktivno djelovanje*” znači da turističko odredište započinje s provođenjem strukturnijeg puta razvoja kružnog gospodarstva s barem kratkoročnom vizijom i svjesno je uloge kružnog gospodarstva u turističkom sektoru kao financijske poluge za gospodarski razvoj i za oporavak i obnovu okoliša. Turističko odredište provelo je određene mjere za kružno gospodarstvo s potpunim razumijevanjem mogućnosti koje iz njih mogu proizaći, kako po pitanju okoliša tako i po pitanju gospodarskog razvoja. Turističko odredište počinje provoditi proaktivno ponašanje u okviru kružnog gospodarstva dok se razvija mreža participativnih dionika. Razina integracije načela kružnog gospodarstva počinju biti dovoljna.
- Ocjena „Vrlo proaktivno djelovanje” od 50 % do 67 %: „*Vrlo proaktivno djelovanje*” znači da je turističko odredište provelo vrlo strukturni put razvoja kružnog gospodarstva i potpuno je svjesno uloge kružnog gospodarstva u turističkom sektoru kao financijske poluge za gospodarski razvoj i za oporavak i obnovu okoliša. Turističko odredište provelo je velik broj mjer za kružno gospodarstvo s potpunim razumijevanjem mogućnosti koje iz njih mogu proizaći, kako po pitanju okoliša tako i po pitanju gospodarskog razvoja. Te mjeru za kružno gospodarstvo nisu samostalne inicijative, već proizlaze iz jasne strukturirane strategije ili postupka donošenja odluke sa srednjoročnom do dugoročnom vizijom. U okviru tog postupka uzimaju se u obzir i uključuju različitu dionici kako bi se poboljšala dvosmjerna suradnja, davanje i primanje povratnih informacija i stvaranje mreže participativnih dionika za maksimiziranje mogućnosti pronalaženja uvijek novih rješenja ili primjene novih ideja u praksi. Turističko odredište proaktivno djeluje prema kružnom gospodarstvu i prvo djeluje u promicanje inicijativa u okviru kružnog gospodarstva. Načela kružnog gospodarstva u prosjeku su integrirana.

**Kružno djelovanje:** ocjena od 67 % do 100 %.

- Ocjena „Početno kružno djelovanje” od 67 % do 83 %: „*Početno kružno djelovanje*” znači da turističko odredište zauzima istinski vodeći položaj za kružnost i održivost. Sve strategije kružnog turizma počinju se provoditi s participativnim postupkom. Počinju se utvrđivati jasni i mjerljivi ciljevi održivosti/kružnosti

koje treba postići i počinju se provoditi odgovarajući sustavi praćenja za praćenje trenutačnog stanja velikog broja pitanja u okviru kružnog gospodarstva / održivosti. „Početno kružno djelovanje“ znači da turističko odredište postaje sigurnije u svoju vodeću ulogu u promicanju prijelaza turističkog sektora na kružno i održivo gospodarstvo. Načela kružnog gospodarstva znatno su integrirana.

- Ocjena „Visoko kružno djelovanje“ od 83 % do 100 %: „Visoko kružno djelovanje“ znači da turističko odredište ima istinski vodeći položaj za kružnost i održivost. Sve se strategije provode participativnim postupcima i uključuju pitanja o održivosti i kružnosti. Turističko odredište (/turistička industrija) ima viziju dugoročnog kružnog i održivog razvoja kojim se pruža planiranje s jasnim i mjerljivim ciljevima održivosti/kružnosti koje treba postići. Turističko odredište (/turistička industrija) potpuno je svjesna važnosti samoprocjene i mjerjenja napretka. Iz tih razloga ima sve potrebne podatke za praćenje odgovarajućim modernim instrumentima trenutačnog stanja kako bi se uvijek identificirala područja za daljnje poboljšanje. Turističko odredište (/turistička industrija) ima dublje razumijevanje konkurenčkih prednosti koje mogu proizaći iz kružnosti i održivosti i ima vodeću ulogu u promicanju uvijek novih ideja. Načela kružnog gospodarstva potpuno su integrirana.

Alatima za kružni turizam (alat za odredište u okviru kružnog turizma i alat za kružnu turističku industriju) dobivaju se tri moguća ishoda čak i za mjeru za ukupnu učinkovitost suradnje. Sljedeće definicije razine suradnje primjenjuju se na rezultate u okviru turističkih odredišta. Slično tome, turistička industrija imat će vlastite definicije prema istoj logici.

**Osnovna razina suradnje:** ocjena od 0 % do 50 %.

- „Osnovna razina suradnje“ znači da turističko odredište počinje „graditi“ mrežu suradnje sa svim ostalim dionicima (npr. turističke industrije, zajednice, turisti, pružatelji usluga itd.) i uključivati ih u vlastiti postupak donošenja odluka za razvoj novih strategija / novih planova i zajedničke kružne/održive strategije. Kako bi se stvorio zajednički put i zajednička vizija prema kružnosti i održivosti, uzimanje u obzir mišljenje ostalih turističkih razina predstavlja temeljno polazište. Na početku ovog participativnog postupka zajednička svrha uglavnom je usmjerena na smanjenje ukupnog učinka na okoliš samog turističkog odredišta zahvaljujući donošenju boljeg pristupa gospodarenju otpadom te je neznatno usmjerena na jačanje zajedničkog znanja povezanog s kružnim gospodarstvom / održivosti. Razvoj odgovarajuće fizičke infrastrukture kojom se može podržati integrirani sustav za upravljanje energijom, vodom, otpadom i sirovinama predstavlja još jedan važan element: jamčenje pravilnog pristupa osnovnim ključnim resursima zaista predstavlja važan uvjet za mrežu suradnje. Bez posljednje navedenog ne može se postići nijedna vrsta suradnje.

**Srednja razina suradnje:** ocjena od 50 % do 85 %.

- „Srednja razina suradnje“ znači da svi dionici (npr. turističke industrije, zajednice, turisti, pružatelji usluga itd.), zajedno s turističkim odredištem, surađuju na proaktivnom upravljanju svim potencijalnim rizicima (kao što su prirodne katastrofe, terorizam, zdravlje, iscrpljivanje resursa i drugi primjereni mjestu, uključujući sezonski pritisak turista, ostalo) kojima bi mogli biti izloženi. Doneseni su zajednički planovi upravljanja rizicima kako bi se podržalo otpornije turističko odredište, uključujući pristup preventivnog upravljanja na temelju rizika za dovod/opskrbu pitkom vodom. Preuzimanje uloge proaktivnog turističkog odredišta glavna je svrha te razine suradnje. „Turističko odredište srednje razine suradnje“

provelo je razne mjere: fizička infrastruktura neprestano se poboljšava i svjesno se smatra pokretačkim elementom za stvaranje kružnog i održivog puta; kontinuirano se podržava socijalno uključiv turizam kako bi se jamčio pravilan pristup svakoj osobi bez obzira na gospodarsko / fizičko / drugo stanje; jačanje znanja svih turističkih subjekata postalo je nezaobilazan element za pronalaženje novih kružnih i održivih prilika za poboljšanje; lokalno gospodarstvo i neposredni turizam dosljedno se čuvaju i podržavaju.

**Strukturirana razina suradnje:** ocjena od 85 % do 100 %.

- „Strukturirana razina suradnje“ znači da je razvijena snažna turistička mreža suradnje: komunikacijski kanali među svim turističkim subjektima dvosmjerni su, doprinos poboljšanju može se proizvesti/proizaći iz svake turističke razine. „Strukturirano turističko odredište za suradnju“ služi za poticanje i podržavanje suradnje među svim turističkim subjektima (izravnih kao što su turističke industrije, dobavljači usluga mobilnosti itd. i neizravnih kao što su dobavljači hrane/pića, dobavljači namještaja, pružatelji usluga opskrbe vodom itd.) kontinuiranim organiziranjem potpornih mjera i pružanjem različitih vrsti poticaja (kao što su uštede PDV-a; smanjenje poreza; izravna javna financiranja; namjensko oglašavanje / posebnog širenja na mrežnim mjestima turističkog odredišta). Strukturiranim mrežom suradnje podržava se prijelaz svih turističkih poduzeća prema uvođenju inovativnih tehnologija/rješenja više u okviru kružnog gospodarstva i održivosti. Tom vrstom mreže potiče se turiste da postanu aktivni dio prijelaznog postupka turističkog odredišta.

### 3. Način upotrebe alata za kružni turizam

Alati za kružni turizam, razvijeni u svrhu programa INCIRCLE MED, odnose se na dvije glavne kategorije korisnika:

1. **donositelji odluka o turističkim odredištimi (TDDM) – alat za odredište u okviru kružnog turizma**
2. **donositelji odluka u turističkim industrijama (TIDM): smještaj, restorani i usluge pripreme i usluživanja hrane i pića, kampovi i organizatori putovanja i turističke agencije – 4 različite verzije - alat za kružnu turističku industriju**

Kao što je prethodno opisano, unutar svakog alata za kružni turizam svako pitanje odgovara jednom od četiri kapitala (ljudski, socijalni, prirodni, izgrađeni kapitali) i jednom od pet načela kružnog gospodarstva (smanjivanje, obnavljanje, ponovno promišljanje, inoviranje i ponovno vrednovanje).

Nadalje, svako pitanje navodi se prema skupu aspekata kapitala predviđenih za lako prepoznavanje kategorija mjera koje treba poduzeti kako bi se podržao prijelaz na kružno gospodarstvo unutar turističkog sektora.

Takvi se alati mogu upotrebljavati prema brojnim pristupima jer se temeljni teorijski model temelji na heterogenim ključnim varijablama: kapitalima, načelima kružnog gospodarstva, aspektima kapitala, razinama analize. U osnovi, ti su alati sredstva kojima se mogu podržati donositelji odluka na razini turističkog odredišta i turističke industrije kako bi se potaknuo prijelaz na kružni turizam.

Kako bi donositelji odluka o kružnom turizmu i u turističkim industrijama upotrebljavao alate za kružni turizam, moraju slijediti određene korake:

1. **Odabir odgovarajuće verzije alata za kružni turizam:** u slučaju turističkog odredišta korisnici moraju odabrati i otvoriti alat za odredište u okviru kružnog turizma. U slučaju turističke industrije korisnici moraju odabrati i otvoriti odgovarajuću verziju alata za kružnu turističku industriju, među četiri dostupne verzije

(smještaj, restorani i usluge pripreme i usluživanja hrane i pića, kampovi i organizatori putovanja) koji se odnose na obavljenu aktivnost (npr. ako se radi o korisniku hotela koji donosi odluke, ispravan je odabir verzije alata za kružnu turističku industriju u okviru smještaja).

2. **Prikupljanje podataka prema pitanjima:** korisnici bi trebali prikupljati sve podatke potrebne za izračunavanje pojedinačnih pokazatelja/pitanja koja se javljaju u okviru alata za kružni turizam. Autori predlažu prikupljanje najnovijih dostupnih podataka (kao, na primjer, iz prošle godine) za sastavljanje pokazatelja i, prema potrebi, upotrebu kontrolnog popisa za potpuno postizanje te aktivnosti. Nadalje, u slučaju alata za odredište u okviru kružnog turizma autori predlažu uključivanje različitih odjela/ustanova kako bi se pravilno prikupljale informacije kako bi se procijenila ta razina kružnosti.
3. **Procjena stvarnog stanja kružnosti:** zahvaljujući aktivnosti prikupljanja podataka i postotnoj ljestvici na kojoj se izražava svaki pokazatelj, korisnici mogu dobiti prikaz stvarnog stanja povezanog s kružnosti umetanjem prikupljenih podataka u alate za kružni turizam odabrane u točki 1. Korisnici mogu dobiti ukupne rezultate kružnosti u postocima u odnosu na svako načelo kružnog gospodarstva, na svaku dimenziju kapitala, pa čak i ukupni iznos koji predstavlja ukupne rezultate kružnog gospodarstva turističkog odredišta ili turističke industrije. Na taj će način donositelji odluka moći definirati trenutačno stanje kružnog turizma, utvrđivanjem kritičnih područja (koja bi mogla biti čak i načelo ili dimenzija kapitala) i razviti odgovarajuću strategiju i učinkovite mjere koje treba poduzeti.

Jedinica analize može biti predstavljena ili **turističkim odredištem, koje pripada razini TURISTIČKOG ODREDIŠTA, ili turističkom industrijom, koja pripada razini TURISTIČKE INDUSTRije**, uzimajući u obzir tri jedinice analize (turističko odredište, umrežavanje i turistička industrija) modela INCIRCLE. Kako bi se **procijenila cjelokupna razina UMREŽAVANJA**, preporučuje se da donositelji odluka na razini turističkog odredišta iskoriste alate za kružnu turističku industriju posebno razvijene za cijelovitu procjenu te posljednje razine.

Zaključno, tom vrstom procjene:

- ❖ **podržava se turističko odredište / turistička industrija u vlastitom prijelazu prema održivoj i kružnijoj turističkoj ponudi;**
- ❖ **naglašavaju se ograničenja i potencijali u okviru trenutačnog upravljanja kružnim turizmom**, uz mogućnost utvrđivanja područja koja će se držati pod nadzorom i onih za daljnje poboljšanje, unutar određenog turističkog odredišta / turističke industrije;
- ❖ zahvaljujući svojoj potencijalnoj mogućnosti replikacije tijekom vremena **omogućeno je praćenje poboljšanja rezultata kružnog turizma** povezanih s određenim turističkim odredištem / turističkom industrijom (privremena referentna vrijednost) i **ishodi se mogu lako prenijeti** svim glavnim turističkim odredištim / dionicima turističke industrije;
- ❖ **služi kao osnova za donositelje odluka određenog turističkog odredišta / turističke industrije u razvijanju posebnih strategija za kružni turizam**, što uključuje čitavu mrežu dionika povezanih s turizmom.

**NAPOMENE:**

Ne dovođeći u pitanje stupove modela (kapitali, razine analize i načela kružnog gospodarstva), izračun učinka predstavljen u ovom dokumentu ažurirana je i dorađena verzija nakon procjene provedene na prvih 10 partnerskih područja projekta INCIRCLE (Radni paket 3. projekta INCIRCLE).

Alat za odredište u okviru kružnog turizma i alat za kružnu turističku industriju (4 verzije) prenijet će se na platformu znanja INCIRCLE (<https://incircle-kp.eu/>). Šest područja za repliciranje će pronaći ažurirane i dorađene verzije svih alata za kružni turizam na platformi znanja INCIRCLE. Međutim, kompilacija za šest područja za repliciranje provest će se u načinu za pomoć s istraživačima SSSUP-a.

**U okviru paketa za repliciranje razvijen je predložak verzije izvješća o procjeni kružnog djelovanja kako bi se pomoglo korisniku u predstavljanju i raspravi o dobivenim rezultatima. Posljednje se odnosi na alat za odredište u okviru kružnog turizma (pogledajte „Predložak izvješća o procjeni kružnog djelovanja – verzija za turističko odredište“).**

Kako bi se podržalo utvrđivanje odgovarajućih mjera/strategija za poboljšanje kružnog gospodarstva, razrađeni su **posebni skupovi podataka koji sadrže skup najboljih praksi za kružni turizam** koje treba provesti i za turističko odredište i za turističke industrije te će se prenijeti na platformu znanja INCIRCLE. Kada se provede procjena kružnog djelovanja za područje partnera (/ turističku industriju), sastavljači će moći iskoristiti te skupove podataka kao pomoć u utvrđivanju određenih mjera koje treba provesti, a kojima će se moći poboljšati rezultati kružnog gospodarstva u skladu sa željenim područjima.